

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการขอรับความช่วยเหลือจาก
กองทุนยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558
LEGAL PROBLEMS REGARDING CITIZENS' RIGHTS TO REQUEST
ASSISTANCE FROM THE JUSTICE FUNDS. UNDER
TO THE JUSTICE FUND ACT B.E. 2558

¹นาวิน จูบิดา และ ²สังเวียน เทพผา
¹Nawin Chubida and ²Sungwain Thappa

มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ประเทศไทย
Pathum Thani University, Thailand

¹nawinchu15@gmail.com, ²kornm9999999@gmail.com

Received : February 24, 2024; **Revised :** March 21, 2024; **Accepted :** April 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมของต่างประเทศและประเทศไทย รวมไปถึงวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ผลการศึกษา พบว่า กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมของประเทศไทยปัจจุบันยังเกิดปัญหาเกี่ยวกับการใช้บังคับอยู่หลายประการ เช่น ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับงบประมาณ และแหล่งที่มาของเงินในกองทุนยุติธรรมที่ไม่สามารถหารายได้ด้วยตนเองได้ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือจากคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม และปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือในระดับจังหวัด ซึ่งผู้วิจัยเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย โดยให้มีการกำหนดให้คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมสามารถจัดระดมทุนเพื่อหางบประมาณในการใช้จ่ายของกองทุนยุติธรรมได้เอง และกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีให้

¹ นักศึกษา, หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม รวมไปถึงอำนาจการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือในระดับจังหวัด ของคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมให้มีอำนาจเต็มที่ โดยที่ไม่จำกัดขอบเขตของอำนาจไว้เฉพาะ กรณีคดีใดคดีหนึ่งเท่านั้น เพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนของกองทุนยุติธรรมมีประสิทธิภาพตาม เจตนารมณ์ของกฎหมาย และทัดเทียมกับนานาประเทศ

คำสำคัญ : กองทุนยุติธรรม ; สิทธิของประชาชน ; การขอรับความช่วยเหลือ

Abstract

This article aims to study concepts, theories, and legal measures regarding citizens' rights to request assistance from foreign and Thai justice funds. Including analyzing legal problems related to people's rights to request assistance from the Justice Fund. as well as recommending appropriate solutions to solve legal problems related to people's rights to request assistance from the Justice Fund. The results of the study found that the current laws regarding people's rights to request assistance from the Justice Fund in Thailand There are still many problems with enforcement, such as legal problems regarding the budget. and the source of money in the justice fund that cannot be raised on its own. Legal problems regarding consideration of requests for assistance from the Justice Fund Committee and legal problems regarding consideration of assistance requests at the provincial level. The researcher agrees that there should be an amendment to the law. By specifying that the Justice Fund Committee can organize fundraising to find a budget for the Justice Fund's expenses. and establish criteria, methods, and conditions for assisting citizens in legal proceedings to cover all groups of citizens. Including the power to consider requests for assistance at the provincial level of the Justice Fund sub-committee to have full authority. without limiting the scope of power to any one case only. To ensure that the assistance to the people of the Justice Fund is effective according to the intent of the law. and comparable to other countries

Keywords : Justice Fund ; People's Rights ; Requesting help

บทนำ

ในอดีตกระทรวงยุติธรรมจึงได้มีการจัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้น โดยสำนักงานกิจการยุติธรรมและได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณครั้งแรกตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ.2549 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมาย การฟ้องร้อง การดำเนินคดี หรือการบังคับคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ได้รับความเดือดร้อน หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึงผู้ที่กระทำการใดๆ เพื่อปกป้องคุ้มครอง หรือรักษาทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม (กรมบังคับคดี, 2557 : 30) ในระยะแรกนั้น ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2549 กำหนดให้กองทุนยุติธรรมให้ความช่วยเหลือได้เพียง 4 กรณี (ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, 2556 : 30) คือ (1) การวางเงินประกันการปล่อยตัวชั่วคราว (2) การจ่ายทนายความว่าความในคดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง หรือการบังคับคดี (3) การชำระค่าธรรมเนียมขึ้นศาลและค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ในคดีแพ่ง และคดีปกครอง (4) การตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ต่อมาเมื่อมีการออกระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ขึ้น ข้อจำกัดของระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 มีหลายประการ เช่น การไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคลที่จะทำนิติกรรมสัญญาที่สมบูรณ์ รายได้มาจากงบประมาณของรัฐเพียงอย่างเดียว วัตถุประสงค์ค่อนข้างจำกัด ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล จึงได้พัฒนาระดับระเบียบกระทรวงยุติธรรม เป็น พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2558 และมีผลบังคับใช้วันที่ 24 เมษายน 2559 (ประวัติ กองทุนยุติธรรม : ออนไลน์)

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ได้แก่ พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 พบว่า กฎหมายกำหนดให้มีคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การดูแลละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน (มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558) และให้กองทุนประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน (มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558) ดังต่อไปนี้

(1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับโอนมาตามมาตรา 40 กล่าวคือ ให้โอนบรรดาเงิน ทรัพย์สิน สิทธิ และหนี้สิน ที่เกี่ยวเนื่องกับกองทุนยุติธรรมในสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ไปเป็นของกองทุนยุติธรรมตามพระราชบัญญัตินี้

(2) เงินอุดหนุนที่ได้รับจากรัฐบาลหรือเงินที่ได้รับจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี

(3) เงินที่ได้รับตามมาตรา 8 กล่าวคือ ให้กองทุนมีรายได้จากเงินที่ศาลสั่งบังคับกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค่าธรรมเนียมศาลตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และค่าปรับตามคำพิพากษาในคดีอาญา ทั้งนี้ ในอัตราไม่เกินร้อยละห้าของจำนวนเงินเฉพาะส่วนที่นำส่งคลังโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

- (4) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้แก่กองทุน
- (5) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน
- (6) เงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่กองทุนได้รับไม่ว่ากรณีใด

ในส่วนเงินของกองทุนยุติธรรมให้ใช้จ่ายเพื่อกิจการ (มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558) ดังต่อไปนี้

- (1) การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี
- (2) การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย
- (3) การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

มนุษยชน

- (4) การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน
- (5) การดำเนินงานกองทุนหรือการบริหารกองทุน และกิจการอื่นที่เกี่ยวกับหรือเกี่ยวเนื่องกับการจัดกิจการของกองทุน

นอกจากนี้ กองทุนยุติธรรมก็ได้ออกระเบียบที่ออกโดยคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมเพื่อประกอบการบริหารจัดการกองทุนยุติธรรมอันประกอบไปด้วย (1) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. 2559 (2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2559 และ (3) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559 ซึ่งกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม รวมถึงระเบียบที่ออกโดยคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้สิทธิในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมอยู่หลายประการ เช่น ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับงบประมาณ และแหล่งที่มาของเงินในกองทุนยุติธรรม ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาค่าขอรับความช่วยเหลือจากคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม และปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาค่าขอรับความช่วยเหลือในระดับจังหวัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมของต่างประเทศ และประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมกับประเทศไทยในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิจัยจากเอกสาร(Documentary Research) ด้วยการค้นคว้ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการขอลดยืมชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. 2559 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2559 และระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559 รวมไปถึงข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ บทความในวารสาร ตำราต่างๆ ทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกัสิทธิของประชาชนในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม เพื่อวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาค้นคว้าข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมยังมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้บังคับอยู่หลายประการ ซึ่งผู้วิจัยจะขอล่าวรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับงบประมาณ และแหล่งที่มาของเงินในกองทุนยุติธรรมสำหรับงบประมาณ และแหล่งที่มาของเงินในกองทุนยุติธรรมนั้น พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558 ได้กำหนดที่มาของงบประมาณกองทุนยุติธรรมมาจาก (1) เงิน ทรัพย์สิน สิทธิ และหนี้สิน ที่เกี่ยวเนื่องกับกองทุนยุติธรรมในสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 (2) เงินอุดหนุนที่ได้รับจากรัฐบาลหรือเงินที่ได้รับจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี (3) รายได้จากเงินที่ศาลสั่งบังคับกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค่าธรรมเนียมศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และค่าปรับตามคำพิพากษาในคดีอาญา (4) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้แก่กองทุน (5) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน (6) เงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่กองทุนได้รับไม่ว่ากรณีใด

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า งบประมาณ และแหล่งที่มาของเงินในกองทุนยุติธรรมได้รับการจัดสรรจากภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งหากพิจารณาสถานะของกองทุนยุติธรรมแล้วพบว่ากองทุนมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย สามารถเข้าทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ตลอดจนสามารถ

เข้ารับช่วงสิทธิของผู้เสียหายมาฟ้องไล่เบี้ยเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิดได้ เมื่อกองทุนยุติธรรมได้ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายไปแล้ว ทำให้กองทุนยุติธรรมจะได้รับเงินกลับคืนมา เพื่อใช้ในการในการให้ความช่วยเหลือประชาชนรายอื่นต่อไป ในทางกลับกันหากกองทุนยุติธรรมสามารถหารายได้เองนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด จะทำให้กองทุนยุติธรรมมีงบประมาณในการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือประชาชนได้มากขึ้น และตรงตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนยุติธรรม โดยที่ไม่ต้องรอเงินหรือหลักประกันจากคดีก่อนหน้าเพื่อนำมาช่วยเหลือในคดีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่มีการขอความช่วยเหลือ

2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือจากคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559 กำหนดให้การพิจารณาพฤติกรรมและข้อเท็จจริงของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์ (ข้อ 11 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ.2559) ดังต่อไปนี้

(1) เป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หรือมีกฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิ และต้องมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมาย หรือจะต้องใช้สิทธิทางศาล

(2) เป็นการปกป้องรักษาประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน

(3) เป็นการกระทำละเมิดที่กระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม

(4) เป็นเรื่องที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือความมั่นคงของประเทศหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

(5) พฤติกรรมข้อเท็จจริงและเงื่อนไขอื่น ๆ ตามสถานการณ์ สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น เช่น การช่วยเหลือให้พ้นจากการกระทำของผู้มีอิทธิพลหรือการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีนั้น คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมได้ออกระเบียบในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีโดยกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขต่างๆ เอาไว้ ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะพบว่า ประชาชนผู้ที่มาขอรับความช่วยเหลือทางคดีจากกองทุนยุติธรรมส่วนมากแล้วจะเป็นประชาชนที่เป็นผู้ยากไร้ เดือดร้อน และไม่ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีในลักษณะนี้ ทำให้หลายคดีที่ประชาชนมาขอรับความช่วยเหลือถูกปฏิเสธความช่วยเหลือ เช่น คดีสิ่งแวดล้อม คดีบุกรุกป่าสงวน คดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับรัฐ ผู้ขอรับบริการจะถูกตัดสินว่ากระทำการที่เข้าเงื่อนไขที่ไม่สมควรจะได้รับการช่วยเหลือ จึงเป็นการตัดสินผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือก่อนการพิจารณาพิพากษาของศาล ดังนั้น ทำให้ประชาชนไม่ได้รับการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีจากกองทุนยุติธรรม นั่นเอง

3. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือในระดับจังหวัด สำหรับประชาชนสามารถขอรับบริการโดยยื่นคำขอรับความช่วยเหลือติดต่อขอรับบริการด้วยตัวเอง หรือทางไปรษณีย์ ณ สำนักงานกองทุนยุติธรรม หรือ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด 76 จังหวัด 5 สาขา และยื่นคำขอออนไลน์ผ่านเว็บไซต์กองทุนยุติธรรม ซึ่งการตรวจสอบสถานะคำขอกระบวนการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือเงินกองทุนยุติธรรมมีระยะเวลาไม่เกิน 21 วัน ตั้งแต่วันที่รับคำขอ จนถึงวันที่แจ้งผลการพิจารณา ประชาชนสามารถตรวจสอบสถานะของคำขอรับความช่วยเหลือได้ทางเว็บไซต์ เพื่อตรวจสอบสถานการณ์ดำเนินงานพิจารณาคำขอ ซึ่งอำนาจในการพิจารณาเป็นของคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมมีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดขึ้นทุกจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร เพื่อมีอำนาจหน้าที่พิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ยื่นคำขอจากกองทุนเฉพาะกรณีการให้ค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีและการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด มีอำนาจหน้าที่พิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ยื่นคำขอจากกองทุนเฉพาะกรณีการให้ค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีและการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย หากเป็นเรื่องที่เกินอำนาจของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดจะต้องส่งเรื่องไปยังส่วนกลางเพื่อพิจารณา ซึ่งส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการช่วยเหลือผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ อีกทั้งระยะเวลาการตรวจสอบสถานะคำขอกระบวนการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือเงินกองทุนยุติธรรมมีระยะเวลาไม่เกิน 21 วันนั้น เป็นการกำหนดระยะเวลาที่เนิ่นนานเกินไปในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ซึ่งเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนยุติธรรมต้องสอดคล้องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ต้องรวดเร็วและเป็นธรรม ตลอดจนประชาชนทุกคนต้องมีสิทธิที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ผู้วิจัยจะขออภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับงบประมาณ และแหล่งที่มาของเงินในกองทุนยุติธรรม เมื่อพิจารณางบประมาณกองทุนยุติธรรมที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทางภาครัฐเพียงอย่างเดียว โดยที่ไม่สามารถหารายได้เองนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด อีกทั้งคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมไม่สามารถดำเนินการจัดหารายได้หรืองบประมาณจากแหล่งเงินทุนต่างๆ ส่งผลทำให้การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนยุติธรรม เนื่องจากเมื่องบประมาณมีจำนวนจำกัด ส่งผลทำให้ประชาชนที่มาขอรับความช่วยเหลือ

ช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมที่มาในตอนหลังก็ต้องรอเงินหรืองบประมาณของกองทุนที่ได้อนุมัติช่วยเหลือประชาชนในลำดับแรกๆ ก่อน ตนจึงจะได้สิทธิในการที่จะได้รับความช่วยเหลือ แต่หากกองทุนยุติธรรมมีงบประมาณและแหล่งที่มาของเงินในกองทุนยุติธรรมมากเพียงพอต่อการช่วยเหลือประชาชนแล้ว ก็จะทำให้ประชาชนไม่ต้องรองบประมาณหรือเงินที่ได้ช่วยเหลือในคดีก่อนๆ กลับมาก่อนตนจึงจะได้รับความช่วยเหลือ อีกทั้งยังสามารถทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในการดำเนินงานของกองทุน ทั้งยังลดค่าเล่าที่ว่า “คุมีไว้ขังคนจน” ที่มีมาอย่างยาวนานให้ประชาชนได้รับความเท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรม

2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือจากคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม เมื่อพิจารณาระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีที่กำหนดให้การพิจารณาพฤติกรรมและข้อเท็จจริงของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์ต่างๆ เช่น การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ การปกป้องรักษาประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน การกระทำละเมิดที่กระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม เรื่องที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และพฤติกรรมข้อเท็จจริงและเงื่อนไขอื่น ๆ ตามสถานการณ์สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่ได้กำหนดนั้น ยังไม่ครอบคลุมความต้องการที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนส่วนใหญ่ที่มีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือจากคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม กล่าวคือ ประชาชนที่เป็นผู้ยากไร้ เดือดร้อน และไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคมมีทุกรูปแบบ หลากหลายคดีที่ต้องประสบพบเจอในชีวิตประจำวัน การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเอาไว้ ถือเป็นการตีกรอบรูปแบบคดีที่ประชาชนที่เป็นผู้ยากไร้ และได้รับความเดือดร้อนในการขอความช่วยเหลือ เพราะข้อพิพาทที่นอกเหนือหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมกำหนดก็จะไม่ได้รับความช่วยเหลือ นั่นเอง

3. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือในระดับจังหวัด เมื่อพิจารณาอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดพบว่า อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาอนุมัติ ไม่อนุมัติ หรือยุติคำขอรับความช่วยเหลือเงินกองทุนยุติธรรมในส่วนของกรณีการขอรับความช่วยเหลือในการดำเนินคดีและการขอลดค่าชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น คำขอรับความช่วยเหลือเงินกองทุนยุติธรรมต้องอยู่ภายในวงเงินไม่เกิน 500,000 บาท ต่อราย หากดำเนินการแล้วยังไม่ทันกาลและหากไม่ให้ความช่วยเหลือแล้วจะส่งผลกระทบต่อการช่วยเหลือประชาชนที่ยื่นคำขอ คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดอาจมอบหมายให้คณะกรรมการคนใดคนหนึ่ง เป็นผู้มีความอำนาจพิจารณา อนุมัติ ไม่อนุมัติ หรือยุติคำขอรับความช่วยเหลือเงินกองทุนยุติธรรม ภายในวงเงินไม่เกิน 500,000 บาทต่อราย เฉพาะกรณีการขอลดค่าชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ได้เสร็จแล้วจึงรายงานผลการพิจารณาอนุมัติ ไม่อนุมัติหรือยุติคำขอรับความช่วยเหลือเงินกองทุนยุติธรรมต่อคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดให้ทราบโดยเร็ว ซึ่งก็ถือว่า การกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือ

ประจำจังหวัดที่มีจำกัด ส่งผลทำให้มีอำนาจพิจารณาอนุมัติ ไม่อนุมัติหรือยุติคำขอรับความช่วยเหลือได้ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ดังนั้น หากคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาอนุมัติ ไม่อนุมัติ หรือยุติคำขอรับความช่วยเหลือเงินจากกองทุนยุติธรรมที่มีขอบเขตหรือจำนวนเงินที่จำกัดในส่วนของการขอรับความช่วยเหลือในการดำเนินคดีและการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย และมีอำนาจหน้าที่เฉพาะการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ทำให้คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดไม่มีอำนาจอนุมัติ ไม่อนุมัติ หรือยุติคำขอได้อย่างเต็มที่ ส่งผลต่อประชาชนที่เป็นผู้ยากไร้ เด็กด้อยและประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม ในการขอรับความช่วยเหลือเงินจากกองทุนยุติธรรมไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ส่งผลต่อสิทธิของการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนที่ล่าช้า เนื่องจากต้องรอการพิจารณาอนุมัติ ไม่อนุมัติ หรือยุติคำขอรับความช่วยเหลือจากคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมซึ่งเกิดความล่าช้าต่อการช่วยเหลือประชาชนในแต่ละราย ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนยุติธรรมต้องสอดคล้องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ต้องรวดเร็วและเป็นธรรม ตลอดจนประชาชนทุกคนต้องมีสิทธิที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมบังคับคดี. (2557). คู่มือปฏิบัติการการกรมบังคับคดี, กรุงเทพฯ: บริษัท กรุงสยาม
- ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. (2556). รายงานวิจัยข้อเสนอแนะทางนโยบาย เรื่อง กองทุนยุติธรรม : ข้อมูล และบทวิเคราะห์ ผลการทำงาน และประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ .กรุงเทพฯ: บริษัท นิโอดีจิตอล จำกัด.
- ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. 2559
- ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนพ.ศ. 2559
- ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559
- ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยการรับเงิน การจ่ายเงินและการเก็บรักษาเงิน ของกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2559
- ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับความช่วยเหลือและการให้การสนับสนุนการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. 2559
- สำนักงานกองทุนยุติธรรมประวัติ กองทุนยุติธรรม (ออนไลน์ 10-06-2566) ข้อมูลจาก <https://jfo.moj.go.th/page/about.php>

